

Göç ve İstihdam: Göçmen İşçilerin Sosyal Güvenlik Hakları

Sena Özcanlı¹

Özet

Göç meselesi uzun yıllardır en çok tartışılan konuların başında gelmektedir. Göç tarihi, insanlık tarihi kadar eskilere dayanmaktadır. Göç etmeyi etkileyen faktörler çok boyutludur ve bu sebeple göç meselesi birçok alanda tartışılmaktadır. Bu çalışmanın amacı, göç olayının tarihsel gelişimini incelemek, göçü etkileyen faktörleri belirlemek ve bu faktörlerin toplum üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Çalışma, literatür taraması ve sosyolojik analiz yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Göç politikalarının daha etkili ve insan odaklı bir şekilde tasarlanması gerektiğini vurgulamaktadır. Sonuç olarak, göçmen işçilerin sosyal güvenlik haklarının güçlendirilmesi, toplumsal eşitlik ve adaletin sağlanmasında önemli bir adım olacaktır.

1. GİRİŞ

İnsanlık tarihi boyunca varlık gösteren göç olgusu, günümüzde de en çok üzerinde durulan meselelerden biridir ve farklı alanlarda incelenmektedir. İnsanlar sebepleri farklı olmakla beraber gönüllü veya zorunlu olarak ülkelerini terk etmektedir. Bu sebepler, ekonomik, eğitim, sağlık, iç karışıklıklar, istikrarlı bir siyasetin olmayışı gibi nedenlerle göç etmektedir. Küreselleşme, göç hareketlerini artırarak uluslararası boyuta taşımıştır. “Kenndy’nin (2022) araştırmasına göre, her yıl milyonlarca insan, hem kendileri hem de aileleri için daha iyi yaşam koşullarına ve insan onuruna uygun şartlara ulaşmak amacıyla yaşadıkları bölgeleri terk ederek uluslararası sınırları geçmektedir. Pek çoğu, daha iyi iş olanakları, yüksek gelir ve çeşitli fırsatlar arayışıyla göç etmeyi tercih etmektedir.”. Göç etme isteğinde temel dayanak noktası hedef ülkenin ekonomik koşullarıdır. Göçmenler ekonomik koşullarını iyileştirmek istiyor. “*Kalayıcı ve diğerlerinin (2021) çalışmaları, uluslararası iş gücü*

1 Gaziantep Üniversitesi Göç Enstitüsü Göç Çalışmaları Yüksek Lisans Öğrencisi
ozcanlisena@gmail.com

*göçünün temel nedenleri arasında bireylerin kendi ülkelerinde iş bulamaması veya mevcut iş koşullarında ekonomik ve sosyal zorluklar yaşaması yer almaktadır. Göç, nedeni ne olursa olsun, hem kaynak ülke hem de hedef ülke için çeşitli avantajlar ve dezavantajlar sunmaktadır. Hedef ülke açısından, göçmen iş gücü mevcut iş gücü açığını kapatma fırsatı sunarken, aynı zamanda ücret düzeylerinde düşüşe ve vatandaşlar arasında göçmenlere yönelik önyargıların neden olduğu kültürel çatışmalarayolaçabilmektedir.”*Göçmenemeğinin ücretlerinin düşük olmasında cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve dil kullanımı etkili olmaktadır. Maalesef göçmen işçiler çalışma hayatında temel haklardan çok yararlanamamaktadır. Göçmen işçiler genelde güvencesiz ve düşük ücretli çalışıyor. Göçmenlerin işgücü piyasalarında 3D olarak tanımlanan kirli, tehlikeli ve vasıfsız işlerde çalıştırılmaktadır. Çalışma hayatında 3D terimi zor, tehlikeli ve kirli işleri ifade etmektedir. Bu işler genellikle işçinin fiziksel ve zihinsel sağlığını olumsuz etkilemektedir. Örneğin, göçmen işçilerin çok çalıştığı inşaat işçiliği bu kategoride yer almaktadır. Niteliklerine uygun olmayan işlerde çalışmak zorunda kalmakta ve genellikle bu işler yerli nüfusun çalışmak istemediği işler olarak tanımlanmaktadır. Bu işlerde çalışmalarına rağmen düşük ücretler almaktadırlar. Göçmen işçilerin katkıları ve çalışma koşulları incelenmelidir. Son yıllarda Türkiye’ye çok sayıda düzensiz göçmen gelmiş ve çoğu tarım, inşaat, tekstilde çalışmaktadır. Düzensiz göç, işgücü piyasasında haksız rekabetin artmasına sebep olmaktadır. Göçmen işçiler, genellikle kayıt dışı çalışarak sosyal güvenceden yoksun kalmaktadır. Bu durum, hem yerli iş gücünü hem de yasal göçmen işçileri olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda Karaca (2020), göre kayıt dışı çalışan göçmen işçiler, haksız rekabet nedeniyle yerli işçilere ve yasal göçmenlere göre daha olumsuz koşullarda çalışmaktadır. Göçmen işçiler genelde kayıt dışı, ağır koşullarda çalışmaktadır. İş kazalarına ve meslek hastalıklarına yerli işçilere oranla daha fazla maruz kalabilmektedirler. Bu açıdan çalışmanın temel konusu göçmen işçilerin sosyal güvenlik haklarıdır. Göçmen istihdamı ve sosyal güvenlik hakları, gelişmiş modern toplumların karmaşık yapısını anlamada büyük bir öneme sahiptir. Bu çalışma, göçmen işçilerin çalışma koşullarını ve bu işçilerin sosyal güvenlik haklarına erişimdeki sıkıntıları ele almayı amaçlamaktadır. Göçmen işçilerin, ülkelerin ekonomik kalkınmasında oynadıkları rollerin yanı sıra, sosyal güvenlik haklarına erişimlerinin sağlanması, hem insan hakları hem de sosyal adalet perspektifinden incelenecektir. Çalışmada, göçmen işçilerin karşılaştıkları zorlukları ve bu zorlukların üstesinden gelinmesi için hangi önlemlerin alınması tartışılacaktır.

2. GÖÇMEN İŞÇİ KAVRAMI

Küreselleşme ile beraber günümüz dünyasının en önemli konularından biri göç olmaktadır. “Göç, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) sözlüğünde, bir bireyin veya bir grup insanın uluslararası sınırları aşarak ya da bir ülke içinde yer değiştirdiği bir nüfus hareketi olarak tanımlanmaktadır. İnsanların hareket süresi, yapısı veya nedeni değişkenlik gösterebilir. Bu kapsama, mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, ekonomik amaçlı göçmenler ve aile birleşimi gibi farklı sebeplerle yer değiştiren kişiler dahildir.” (IOM, 2020: 35-36). Göç bireylerin, ailelerin, toplumun ve ülkelerin ekonomilerini etkilemektedir. Göçmenler toplumda var olan sorunlardan daha fazla etkilenme olasılığı daha yüksek olan kesimdir. Ekonomik krizlerden, afetlerden, salgınlardan ve toplumsal olaylardan daha fazla etkilenmektedirler. Uluslararası literatürde genel olarak kabul görmüş bir göçmen tanımı bulunmamaktadır. Bu tanım, turistler ve iş insanları gibi kısa süreli göç eden bireyleri de kapsamaktadır. Aynı zamanda, tarımsal üretim süreçlerinde, ekim ve hasat gibi işlerde çalışan mevsimlik tarım işçilerini de içermektedir” (IOM, 2020: 37). Göçmenler çalışma hayatında hassas ve dezavantajlı konumda bulunmaktadır. Bu nedenle çalışma hayatında olumsuz durumlarla karşılaşma oranları daha yüksektir. Göçmenler genellikle kültürel özellikleri, ırkları ve dilleri nedeniyle çalışma yaşamında ayrımcılığa uğramaktadırlar. Göçmen işçiler küresel işgücünde önemli bir yere sahiptir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 2021 raporuna göre, dünyada 169 milyon göçmen işçi bulunmaktadır ve bu, küresel işgücünün %4,9’unu oluşturmaktadır (ILO, 2021). Küresel işgücünde göçmenlerin yeri yadsınamaz. Genellikle göçmen işçiler ağır koşullarda ve düşük ücretlerde çalıştırılmaktadır. Göçmen işçilerin karşılaştıkları sorunlar çok yönlüdür. “Kennedy’nin (2022) araştırması, eşitsizliğe maruz kalan işçilerin iş gücü piyasasına erişim ve çalışma hayatında çeşitli zorluklarla karşılaştığını göstermektedir. Bu işçilerin, herhangi bir yasal veya sosyal güvenceye sahip olmadan çalıştırıldıkları için iş güvencesi, tatil ve dinlenme haklarından yoksun bırakıldıkları ve düşük ücretle uzun saatler boyunca çalışmaya zorlandıkları belirtilmiştir.” Göçmen işçi kavramı tanımında da farklılıklar bulunmaktadır. “IOM’a göre “göçmen işçi bir faaliyette istigal edecek olan, vatandaşı olmadığı bir devlette ücretli bir faaliyetle istigal edecek olan, istigal eden veya istigal etmiş olan kişi olarak tanımlanmıştır” (IOM, 2020). Civan ve Gökalp’e (2011) “göçmen işçilerin yasal durumları incelendiğinde iki grup olarak incelenmektedir. Birinci gruptaki göçmen işçiler ve aileleri, göç ettikleri ülkede gerekli yasal şartları sağlayarak sürekli oturma izni alabilmekte ve sonunda o ülkenin vatandaşlığına geçiş yapabilmektedir. İkinci grup ise genellikle geçici çalışma izniyle sınırlı kalmakta, bu izin kapsamında belirli işlerde çalışabilmektedir. Özellikle sınır işçileri ile mevsimlik işçiler bu grupta yer almaktadır. Ama bu

tanımda sadece yasal olarak ülkeye gelen işçilerden bahsedilmektedir. Kaçak yollarla ülkeye giriş yapan ya da çalışma vizesi olmayan göçmenlerde çalışma hayatında var olmaktadır. Kaçak göçmen işçi olarak hayatta kalmaya çalışmaktadırlar. Uluslararası sözleşmelerde de göçmen işçi tanımlamaları yapılmaktadır. Uluslararası sözleşmelerde de göçmen işçiye dair tanımlar yapılmaktadır. “Birleşmiş Milletler tarafından 1990 yılında kabul edilen ‘Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme’nin 2. maddesi, göçmen işçileri, vatandaşlık bağı bulunmayan bir devlette ücret karşılığında çalışmakta olan, çalıştırılan ya da geçmişte çalışmış olan kişiler şeklinde tanımlamaktadır” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2022). Yapılan bu tanım izinli ya da izinsiz bütün göçmen işçileri kapsamaktadır. Göçmen işçiler için kapsamlı bir sözleşmedir. Babayigit (2014) çalışmasında, sözleşmenin, düzenli ve düzensiz göçmen işçilerin temel haklarının tanınmasını hedeflediğini vurgulamaktadır. Ayrıca düzenli göçmen işçiler ile aile üyelerine, istihdam edilen ülkenin vatandaşlarıyla bazı alanlarda eşit muamele görme gibi ek hakların sağlandığını ifade etmektedir. Bu sözleşmede göçmen işçiler arasında yasal ya da yasal olmayan şeklinde ayırım yapılmamıştır. Kaçak göçmenlerinde hakları koruma altına alınmıştır. Çünkü kaçak göçmenlerde çalışma hayatında aynı sorunlarla karşılaşmaktadır. Hatta kaçak göçmenler yapılan bazı haksızlıklara daha da sessiz kalmaktadır. Yasal güvenceleri yoktur. *“Sözleşmenin temel hedefi, göçmen işçilerin ve ailelerinin haklarını korumaktır. Buna ek olarak, göçmen işçilere yönelik hukuk kurallarının uyumlu hale getirilmesi, tamamlayıcı belgelerin düzenlenmesi ve göçmen işçi ile ailelerinin yaşam koşullarının iyileştirilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca, yasadışı göçmen işçiliği ve işçi kaçakçılığı gibi sorunları önlemek ve ortadan kaldırmak için uygun tedbirlerin teşvik edilmesi gerekliliği vurgulanmaktadır.”* (Akıntürk,2007:7-8). Uluslararası Çalışma Örgütü, göçmen işçiye, kendi hesabına çalışmak dışında bir amaçla başka bir ülkeye göç eden ve istihdam amacıyla düzenli göçmen olarak kabul edilen birey olarak tanımlamaktadır.” (ILO, 2022a). *“Avrupa Konseyi’nin 24 Kasım 1977 tarihli Göçmen İşçilerin Hukuki Statüsü’ne İlişkin Avrupa Sözleşmesi’nin 1/1. maddesinde, göçmen işçi; sözleşmeye taraf bir ülke tarafından, kendi topraklarında ücretli bir iş yapması için yerleşmesine izin verilen ve sözleşmeye taraf başka bir ülkenin vatandaşı olan kişi olarak tanımlanmaktadır.”* Bu anlaşmaya göre sınır işçileri, mevsimlik işçiler, sanatçılar ve staj yapanları kapsamamaktadır (Resmi Gazete,1980). Göçmen işçi kavramını halen birçok tanımı bulunmaktadır. Üzerinde uzlaşmış bir tanım bulunmaktadır. Göçmen işçiler emek piyasasında birçok ülkenin kalkınmasında önemli bir yere sahiptir. Ekonomik faktörler uluslararası işçi göçüne neden olmaktadır. Göçmen daha iyi yaşam şartları, daha iyi iş fırsatları, eğitim ve sağlık gibi alanlara erişimin iyi olması gibi faktörler işçi

göçünü arttırmaktadır. Ülkelerin göçmen işçilere yönelik politikaları da bir başka önemli etmendir. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrası dönemde yeniden ayağa kalkmak isteyen Batı Avrupa devletleri ülkelere yabancı işçiler kabul etmişlerdir. Bu sayede hızlı bir şekilde kalkınmışlardır. Birçok Batı Avrupa ülkesi işgücü ithal etmiştir. Türkiye’de özellikle Almanya ile ikili anlaşmalar yaparak işgücü ihraç etmiştir. Bu anlaşmalar sayesinde Almanya ülkesini kalkındıracak ucuz işgücünü bulmakta Türkiye ise işsizliği azaltmakta ve döviz girdisi sağlamaktadır. Göçmen işçiler genellikle yerel halkın yapmak istemediği 3D adı verilen pis, tehlikeli ve nitelsiz işlerde çalışmaktadırlar. *“Kendi niteliklerine uygun işlerde iş bulamayan göçmen işçiler ağır şartlar altında, az ücret ile güvencesiz olarak çalışmaktadır”*(Gültaş,2023:416). Özellikle göçmen işçilerin en önemli sorunların biri sosyal güvenlik haklarından yoksun olmalarıdır.

3.Göçmen İşçilerin Sosyal Güvenlik Hakları

Göçmen işçiler çalışma hayatında hassas gruplardan biridir. Bu nedenle göçmen işçilerin sosyal güvenlik hakları büyük önem taşımaktadır. Kırılgan ve hassas olan bu grup tehlikelere karşı da savunmazdır. “Akyıldız ve diğerlerine (2020) göre, göçmen ve mülteci işçiler genellikle ağır fiziksel iş yükü, yaralanma riski, zararlı maddelere maruz kalma gibi riskli koşulların yanı sıra, psikososyal açıdan yüksek zihinsel yük, olumsuz sosyal ilişkiler, ücret sıkıntıları ve mobbing gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu bağlamda, sosyal güvenlik kavramı, çalışan bireyler açısından kritik bir öneme sahiptir.” Sosyal güvenlik kavramı toplumda çalışan bireyler için önem arz etmektedir. Kavram genel olarak şöyle tanımlanmaktadır: *“İnsanların, hastalık, analık, işsizlik, yaşlılık ve ölüm gibi kontrol edilemeyen riskler karşısında güvende olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, beslenme ve barınma gibi temel ihtiyaçların karşılanması önemine dikkat çekilmektedir.”* (Ayhan,2012: 43). Sosyal güvenlik hakları bireylerin güvencesidir. Devlet toplumda var olan dezavantajlı grupları ekonomik risklere karşı korumalıdır. Gelir eşitsizliğini dengede tutmak zorundadır. Sosyal güvenlik kavramı dezavantajlı gruplar için önemi daha büyüktür. Göçmen işçiler yerel halklara göre çalışma hayatında daha fazla sosyal güvenlik haklarına ihtiyaç duymaktadır. Göçmen işçiler genellikle yeteneklerine ve kapasitelerine uymayan işlerde düşük ücretler alarak çalışmaktadırlar. ILO her bireyin kapasitesine ve yeteneklerine göre çalışmasının altını çizmektedir. “ILO’nun ‘insana yakışır iş’ kavramı, bireyler için adil gelir sağlama, işyerinde güvenlik koşullarını iyileştirme ve çalışanların aileleri için sosyal koruma önlemlerini içeren bir çerçeve sunmaktadır” (ILO, 1999). Bu kavram sadece göçmenler için değil herkes için önemlidir. Her birey insana yakışan işlerde çalışmalıdır. Bu sayede

verimliliğin artması da kesindir. Sosyal güvenlik standartları, sağlık, işsizlik, yaşlılık ve iş kazası gibi alanlara odaklanılarak şekillendirilmekte ve sosyal koruma politikalarının temelini oluşturmaktadır. Günümüzde, göçmen işçilerin korunması bu politikalar kapsamında hayati bir öneme sahiptir. Göçmen işçilerin bulundukları ülkelerde ekonomik büyümeye ve kalkınmaya önemli ölçüde katkı sağladığı bilinmektedir. *Ancak göçmen işçilerin küresel rekabet koşullarında kendileri ve aileleri açısından sosyal güvenlik ve sosyal koruma şartlarını sağlayan işler bulması çok kolay değildir*” (Gültaş,2023:408).

Sosyal güvenlik kavramı Ayhan’a (2012) göre, modern insanın endüstri devrimi ile hayatına girmiştir. Endüstri devrimi ile insanlar mesleki, fizyolojik ve sosyo-ekonomik risklerin şiddeti artmış ve zamanla yeni bir takım sosyal riskler ortaya çıkmıştır. Bu nedenle devlet halkın tamamını her zaman güvence altına alacak bir sistem yaratmıştır.

Küreselleşme ile beraber yaşanan sorunlar nedeniyle sosyal güvenlik kavramı önemi her geçen gün arttırmaktadır. Göçmen işçiler bir ülkenin sosyal güvenlik politikalarından tam anlamıyla yararlanmaları kolay değildir. Göçmenler hem yerel halk ile aynı risk ve tehlikelerle karşı karşıyadır hem de göçmenlere özgü risklerle de karşı karşıyadırlar. *“Örnek olarak, göç sırasında rahatsızlanan göçmen için sağlık hizmetleri gibi sosyal güvenlik önlemleri gelebilmektedir. İşe giriş ve yerleştirme süreçlerinde göçmenlerin işsizlik ödeneği ya da yaralanma riski durumlarında sakatlık ödeneği gibi desteklere ihtiyaç duyması muhtemeldir”*(Kennedy ve Ark., 2022: 2430). Maalesef göçmen işçiler sosyal güvenlik haklarından tam anlamıyla yararlanamamaktadırlar. Çoğu göçmen işçi zor koşullar altında 3D işleri yapmasına rağmen haklarını alamamaktadır. Bu nedenle yoksullukla daha fazla mücadele etmek zorunda kalmaktadırlar. Göçmen işçiler çalışma yaşamına adapte olmadıkları zaman topluma uyum sağlama süreçleri de uzamaktadır. Ev sahibi ülkenin vatandaşları ile aynı sosyal güvenlik haklarına sahip olmadıklarını kendilerini unutulmuş ve ikinci planda hissetmektedirler. Bu durum aidiyet hissinin önüne geçmektedir. Göçmenlerin çalışma hayatında ne gibi sorunlarla mücadele ettiklerini Gökçek Karaca’nın (2010) araştırmasında görebiliriz. Bu araştırmaya göre göçmen işçilerin genel olarak karşılaştıkları sorunlar:

- *Mevcut yetkinlikleri yalnızca sınırlı bir ölçüde değerlendirme ve kullanma durumu,*
- *Güvencesiz çalıştırma,*
- *Yasal Çalışma Süresinin Üzerinde Çalıştırılma,*
- *Düşük Ücretle Çalıştırılma,*
- *İşsizlik sorunlardır.*

Bu sorunlar göçmen işçilerin genel sorunlarıdır ve bu sorunlara çözüm beklenmektedir. Türkiye’de iş hukuku ile göçmen işçiler ile ilgili mevzuatlar ortak sorunlara yer vermemektedir. Sorunların çözümünün ağır ilerlemesi nedeni ise sorunların ortak mevzuatlarda birleşmemesidir. Göçmen işçiler en çok inşaat sektöründe çalışmakta ve bu alanda genel olarak güvencesiz bir şekilde düşük ücret alarak çalışmaktadırlar. Bu alanda genel olarak büyük bir rekabet vardır ve bu nedenle işçi ücretlerini önemli ölçüde düşürmektedir. İşçiler genel olarak düşük ücret karşılığında hızlı çalıştırılırlar, İşçilerin yaşamsal öneme sahip olan iş güvenliği, barınma ve beslenme gibi temel ihtiyaçlarını mümkün olduğunca minimize etmek hedeflenmektedir. *Bu yaklaşım, işçilerin daha düşük ücretlerle ve daha hızlı bir şekilde çalıştırılmasını, böylece işlerin daha kısa zamanda ve düşük maliyetle tamamlanmasını amaçlamaktadır. Ancak bu durum, işçiler açısından sosyal güvenlik ve iş güvenliği gibi hayati konularda zaaflıyetlere yol açabilmektedir. Ayrıca, işçiler arasındaki sınıfsal dayanışmayı zayıflatarak akrabalık, hemşerilik ve etnik köken gibi unsurlar temelinde yeni dayanışma biçimlerinin gelişmesine ve bu eksenlerde bölünmelerin oluşmasına neden olabilmektedir.*” (Çınar,2018:125). İnşaat sektöründeki çok çetin olan rekabet nedeniyle işçiler düşük ücretlerde çalışmayı kabul etmektedir. İşçiler arasında olan rekabet sebebiyle işçiler arasında zıtlasma artmaktadır. Bu nedenle işçiler arasında olumlu bir iletişim olmamaktadır. Belki bu sorun nedeniyle iki taraf birbirini dışlamaktadır. Göçmen işçilerin yoğun olarak çalıştığı bir diğer sektör tarımdır. Tarım alanında farklı etnisitelerden kişiler çalışmaktadır. *“Dedeoğlu’nun (2018) Türkiye’de göçmen emeği üzerine yaptığı çalışmaya göre, 2015 ve 2016 yılları arasında gerçekleştirilen alan araştırması Suriyelilerin diğer göçmenlere kıyasla daha düşük ücretle çalıştığını ve daha uzun çalışma saatlerine maruz kaldığını ortaya koymaktadır. Araştırmada, göçmen işçiler arasında ‘yoksulluk nöbetinden yoksulların rekabetine’ doğru bir süreç yaşandığına dikkat çekilmiştir. Ayrıca, Suriyelilerin ücretleri düşürmede önemli bir rol oynadığı ifade edilmiştir.* Civan (2017), göçmen işçilerin çalışma hayatındaki en büyük sorunlardan birinin dil engeli olduğunu belirtmektedir. Göçmen işçiler, bulundukları ülkenin dilini yeterince anlayamadıklarında, işyerindeki iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyum sağlayamamakta ve bu durum daha fazla iş kazası yaşamalarına yol açmaktadır. Ayrıca, göçmen işçilerin genellikle daha tehlikeli işlerde çalıştırıldığı, bu işlerde eğitimlerin seyrek olarak yapıldığı ve geleceğe yönelik kariyer planlarının yapılamadığı ifade edilmektedir. Bunun sonucunda, göçmen işçilerin tükenmişlik sendromu, depresyon gibi psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalma riski artmaktadır.

“Mutlu ve arkadaşlarının (2018) araştırmasına göre, Türkiye’deki tekstil sektöründe göçmen işçiler yoğun bir şekilde çalıştırılmaktadır. Çalışma

saatleri, ücretler ve sigortalılık gibi faktörler göçmen işçilere güvencesiz çalışma koşulları dayatmakta ve bu durum, iş yaşamında çeşitli olumsuz deneyimlere yol açmaktadır. Araştırmada, Suriyeli ve Türk işçilerin iş arama sürecinde veya halihazırda çalıştıkları işyerlerinde, ayrımcılık yaşama, ücret alamama, düşük ücretle çalışma, işyerinde işveren ya da iş arkadaşları kaynaklı ayrımcılığa uğrama, psikolojik veya fiziksel şiddet görme gibi olumsuz durumlara göçmen işçilerin daha sık maruz kaldığı belirtilmiştir.”

Şen ve Tunç (2016),” göçmen çalışanların, farklı bir güvenlik kültürüne sahip olmalarından dolayı, bu davranışlarını bulundukları ülkeye taşımaya devam ettiklerini belirtmektedir. Bu durum, işyerlerinde karşılaşılabilecek tehlikelerin seviyesini artırmaktadır. Bu nedenle, göçmen çalışanların karşılaşılabileceği risklerin dikkate alınması ve onlara ortak bir iş güvenliği bilinci kazandırılması amacıyla eğitimlerin sunulması gerekmektedir”. “Ayrıca, göçmen çalışanların karşılaştığı önemli sorunlardan biri de dil bariyeridir. İş sağlığı ve güvenliğine yönelik yerleştirilen uyarı levhalarının çoğunlukla Türkçe olması, bu levhaların göçmen işçiler tarafından anlaşılmasını güçleştirmektedir.” (Civan ve Gökalp,2011:251-252). Yukarıdaki araştırmalar incelendiğinde göçmen işçilerin sorunları genel olarak aynıdır. Aynı sorunlarla mücadele edilmektedir. Göçmen işçilerin ülke ekonomilerine katkıları göz ardı edilmemelidir. Genel olarak işçiler kayıt dışı ve düşük ücretler alarak çalışmaktadırlar. Güvencesiz çalıştıkları nedeniyle herhangi bir iş kazasında hiçbir haklarından yararlanmamaktadırlar. Temel olarak bakıldığında göçmen işçilerin genel bazı sosyal güvenlik hakları bulunmaktadır.

Bu haklar genel olarak bunlardır;

- İş kazaları ve meslek hastalıklarına yönelik sigorta,
- Sağlık hizmetlerini kapsayan sigorta,
- İşsizlik durumunda destek sağlayan sigorta,
- Emeklilik Hakkı,
- Aile ve Sosyal Yardım haklarıdır.

Bu haklar göçmen işçilerin temel haklarıdır. Sosyal güvenlik hakları göçmenleri iş hayatındaki sorunlardan korumaya çalışmaktadır. Bazı durumlarda yoksulluk sarmalında hapsolmuş durumda olabiliyorlar. Ekonomik kriz dönemlerinde özellikle kayıt dışı çalışan göçmenler daha fazla savunmasız kalmaktadırlar. Mevzuatlar göçmen işçilerin ihtiyaçlarına göre ayarlanabilir. Göçmen işçilerin genel olarak dil ve iş yaşamına uyum problemleri yaşamaktadırlar. İşyerleri belki göçmen işçilerin ihtiyaçlarına göre düzenlenebilir. *“Göçmen çalışanların anlaması adına bu uyarı levhalarının*

anadilin dışında farklı dillerde de düzenlenmesi ve iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin eğitimlerin yabancı işçilerin anlayacağı bir dilde de yapılması işyerlerindeki göçmen çalışanlara yönelik tehlike ve riskleri azaltması yönünde önem arz etmektedir”(Cihan ve Gökalp,2011:252). Göçmen işçilerin sosyal güvenlik haklarına erişimi, hem insani hem de ekonomik açıdan büyük öneme sahiptir. Bu hakların korunması ve geliştirilmesi, göçmen işçilerin yaşam kalitesini arttıracak, toplumsal uyumu güçlendirecek ve ekonomik büyümeye katkı sağlayacaktır. Göçmen işçilerin sosyal güvenlik sistemlerine tam erişimini sağlamak için uluslararası standartlara uyumlu yasal düzenlemeler yapılmalı bu düzenlemelerin etkin bir şekilde uygulanması sağlanmalıdır. Bu bağlamda, işverenlerin ve hükümetlerin ortak sorumluluk alması, göçmen işçilerin haklarının korunmasında kritik bir rol oynamaktadır. Böylece, hem göçmen işçiler hem de ev sahibi ülkeleri için daha adil ve sürdürülebilir bir çalışma ortamı oluşturulabilir. Göçmen işçilerin iş hayatına uyum sağlamaları ve onların kabulü göç alan ülke için olumlu etkileri bulunmaktadır. Bu kişiler yaşadıkları ülkenin kültürüne daha hızlı adapte olmakta, toplumsal uyum daha hızlı gerçekleşmektedir. Göçmenler ve yerel halk iş yaşamında ortak alanlarda birbirlerinin hayatlarına dâhil olmaktadır. Bunun için her iki tarafı ayırmadan eşit davranılmalıdır.

SONUÇ

Göçmen işçilerin sosyal güvenlik hakları, toplumların adil ve kapsayıcı bir şekilde gelişmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Bu çalışma boyunca ele alınan veriler ve tanımlar, analizler, göçmen işçilerin sosyal güvenlik sistemlerine erişimlerinin artırılmasının, hem bireysel refah hem de toplumsal uyum açısından büyük bir önem taşıdığını ortaya koymuştur. Bu bağlamda, göçmen işçilerin karşılaştığı zorluklar ve bu zorlukların aşılması için önerilen politika ve uygulamaların, sürdürülebilir ve adil bir işgücü piyasası yaratmak için temel teşkil ettiği görülmektedir. Göçmen işçilerin sosyal güvenlik hakları, sadece ekonomik kalkınma ve işgücü piyasasının sürdürülebilirliği açısından değil, aynı zamanda insan hakları ve sosyal adalet bakımından da büyük bir öneme sahiptir. Bu çalışma, göçmen işçilerin çalışma koşullarını ve sosyal güvenlik haklarına erişimini değerlendirmiştir. Görülen odur ki, göçmen işçilerin sosyal güvenlik haklarına erişimi birçok açıdan ve uygulama noktasında önemli eksiklikler barındırmaktadır. Bu bağlamda, göçmen işçilerin iş sağlığı ve güvenliğinden, işsizlik sigortası ve sağlık hizmetlerine erişimine kadar geniş bir yelpazede desteklenmesi gerekmektedir. Ayrıca, uluslararası işbirlikleri ve politika geliştirme süreçlerinde göçmen işçilerin haklarına öncelik verilmesi, bu hakların daha etkin korunması sağlanmalıdır. Özellikle göçmen işçilerin sosyal güvenlik haklarına erişimini artırmak için bazı önerilerde bulunmak gerekirse:

1. **Hukuki düzenlemelerin iyileştirilmesi:** Göçmen işçilerin sosyal güvenlik haklarının korunması için yasal düzenlemelerin güçlendirilmesi gerekmektedir.
2. **Eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları:** Göçmen işçilerin hakları konusunda bilinçlendirilmesi ve bu haklara nasıl erişebileceklerinin öğretilmesi önemlidir.
3. **Uluslararası işbirliği:** Göçmen işçilerin haklarının korunması için uluslararası düzeyde işbirliği yapılmalı ve ortak politikalar geliştirilmelidir.
4. **İşverenlerin sorumluluğu:** İşverenlerin göçmen işçilerin haklarını koruma sorumluluğu üstlenmesi ve bu konuda duyarlı olması gerekmektedir.

Göçmen işçilerin sosyal güvenlik haklarının güçlendirilmesi ve adil bir toplum olabilmek için çok önemlidir.

Bu öneriler, göçmen işçilerin sosyal güvenlik haklarının güçlendirilmesine katkı sağlayabilir.

Kaynaklar

- Akıntürk, E. (2007). Birleşmiş Milletlerin Göçmen İşçilere İlişkin Sözleşmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2).
- Akyıldız, C., Ekmekçi, İ., & Başlıgil, H. (2020). Göçmen İşçilerin İSG Faktörlerinin İncelenmesi, Sonuçlar Üzerinde Tartışma ve Öneriler: Kapsam Belirleme Derlemesi. *Gazi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 2, 145-159.
- Ayhan, A. (2012). Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Güvenlik İlkeleri. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 1(1), 41-55.
- Babayiğit, Z. K. (2014). İşgücü Göçü Yönetimi: Türkiye’de ve Avrupa Birliği’nde Göçmen İşgücü Politikaları, Uzmanlık Tezi, Ankara
- Cihan, O. E., & Gökalep, A. (2011). Göçmen İşçi Kavramı ve Göçmen İşçilerin İş Sağlığı ve Güvenliği. *Çalışma ve Toplum*, 1(28), 233-264.
- Çınar, S. (2018). İnşaat İşgücü Piyasasında Yeni Aktörler ve Yeni Çatışmalar: Türkiye’li İşçilerin Gözünden Suriyeli İnşaat İşçileri. *Çalışma ve Toplum*, 1(56), 121-138.
- Dedeoğlu, S. (2018). Tarımsal Üretimde Göçmen İşçiler: Yoksulluk Nöbetinden Yoksulların Rekabetine. *Çalışma ve Toplum*, 1(5 DEĞERLENDİRİLMESİ 6), 37-67.
- Duruel, M. (2021). Çalışma Hayatında Göçmen İşçiler: Hukuki Yapı, Sorun Alanları Ve Çözüm Arayışları. *Premium E-Journal Of Social Sciences*, 5(17), 594-609.
- Gültaş, A. S. (2023). İşgücünde Konuşulmayan Taraf: Göçmen İşçiler, İnsana Yakışır İş Ve Sosyal Güvenlik. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 405-420.
- ILO (2021b). Labour Migration in Asia: Impacts of the Covid-19 Crisis and The Post-Pandemic Future, Geneva: International Labour Office.
- ILO (2022a) Migration for Employment Convention (Revised), 1949, (No 97), https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::p12100_instrument_id:312242. (Erişim Tarihi:24/10/2024).
- ILO (2022b) Migrant Workers (Supplementary provisions), 1975, (No.143), https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:312288. (Erişim Tarihi:24/10/2024)
- Kalaycı, C., & Civelek, G. (2021). Uluslararası İşgücü Göçünün Emek Piyasasına Etkileri. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 7(2), 313-326.
- Karaca, N. G. (2010). Türk Göçmen İşçilerin Çalışma Yaşamında Karşılaştıkları Sorunlar: Giresun’dan ABD’ne Göç Etmiş Türk Göçmen İşçiler Üzerine Bir İnceleme. *Journal of Social Policy Conferences*(56).
- Kennedy, E. Y., Çelik, A., & Kayagil, M. E. (2022). Uluslararası Standartlar Işığında Göçmen İşçilerin Sosyal Güvenlik Hakkı ve Sosyal Koruma Po-

litikaları. *GAZİANTEP UNIVERSITY Journal Of Social Sciences*, 4(21), 2426-2445

MUTLU, P., MISIRLI, K. Y., KAHVECİ, M., AKYOL, A. E., EROL, E., GÜ-MÜŞCAN, İ., et al. (2018). Suriyeli Göçmen İşçilerin İstanbul Ölçeğinde Tekstil Sektörü Emek Piyasasına Eklemlenmeleri ve Etkileri. *Çalışma ve Toplum*, 1(56), 69-92

Resmi Gazete, Göçmen İşçinin Hukuki Statüsüne İlişkin Avrupa Sözleşmesi'nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, 06.01.1980, Sayı 16862; https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d05/c012/mm__05012082ss0279.pdf, (Erişim Tarihi:24/10/2024).

Şen, M., & Tunç, Y. E. (2017). TÜRKİYE'DE ÇALIŞMA YAŞAMINDA ÖZEL GRUPLARIN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ. *Emek ve Toplum*, 6(16), 569-595.

TBMM (2022) Tüm Göçmen İşçiler ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun, https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020100953bm_50.pdf, (Erişim Tarihi: 25/10/2024)

https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf(Erişim Tarihi: 24/10/2024)

<https://www.ilo.org/tr/media/86626/download>,(Erişim Tarihi:25/10/2024).